

Toenemende polarisatie op de Nederlandse arbeidsmarkt

Op de Nederlandse arbeidsmarkt is sprake van toenemende polarisatie. De werkgelegenheid in de middenbetaalde beroepen neemt af, terwijl die in laag- en hoogbetaalde beroepen toeneemt. Dit effect kan niet verklaard worden door een verschuiving in de werkgelegenheid tussen de verschillende sectoren van de Nederlandse economie.

WENDY SMITS

Senior statistisch onderzoeker bij het Centraal Bureau voor de Statistiek

JANNES DE VRIES

Statistisch onderzoeker bij het Centraal Bureau voor de Statistiek

De laatste decennia is de arbeidsmarkt in meerdere geïndustrialiseerde landen in toenemende mate gepolariseerd, wat wil zeggen dat de werkgelegenheid in het middensegment afneemt, terwijl zowel het aandeel van de hoger- als dat van de lagerbetaalde beroepen groeit. Deze ontwikkeling is uitvoerig in kaart gebracht voor de Verenigde Staten. Daar was tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw vooral sprake van een toenemende werkgelegenheid in hoogbetaalde, hooggeschoolde beroepen. Vanaf de jaren negentig begon echter ook de werkgelegenheid in de laagbetaalde, laaggeschoolde beroepen toe te nemen terwijl de werkgelegenheid in het middensegment afnam (Autor, 2011). Vanaf 1999 was de groei in het laagste segment zelfs groter dan in het hogere segment. Deze ontwikkeling was terug te zien in de loonontwikkeling. De lonen in beroepen aan zowel de onderkant als de bovenkant van de arbeidsmarkt namen toe ten opzichte van de lonen in het middensegment. Ook in een groot aantal Europese landen, waaronder Nederland, is een afname van de werkgelegenheid in het middensegment te zien (Goos *et al.*, 2009).

Uit de economische literatuur blijkt dat de oorzaken van de toegenomen arbeidsmarktpolarisatie vooral gezocht

moeten worden in ontwikkelingen die van invloed zijn op de vraagzijde van de arbeidsmarkt, met name technologisering en globalisering (Autor *et al.*, 2003; Autor, 2011; Goos *et al.*, 2009). Veel beroepen in het middensegment omvatten een takenpakket dat grotendeels routinematig is en daardoor relatief makkelijk kan worden geautomatiseerd. Deze taken kunnen daarom worden overgenomen door machines (technologisering) of worden uitgevoerd in lagelonenlanden (*offshoring*). De hogere beroepen omvatten daarentegen veel niet-routinematige cognitieve taken en de lagere beroepen veel niet-routinematige handmatige taken. Bij de lagere beroepen gaat het dan vaak om dienstverlenende beroepen waarin men anderen helpt of voor hen zorgt en waar persoonlijke aanwezigheid dus een vereiste is (Autor en Dorn, 2013). Den Butter en Mihaylow (2013) laten zien dat in Nederland inderdaad steeds minder routinematig werk wordt verricht en dat niet-routinematige en interactieve vaardigheden steeds belangrijker worden. Dit vraagt of er ook in Nederland sprake is van polarisatie op de arbeidsmarkt.

DATA EN METHODE

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van 1996 tot en met 2011. De EBB bevat informatie over beroep, bedrijfssector en arbeidsduur. Door koppeling met informatie over lonen uit de Polisadministratie is per beroep (de 116 subgroepen van de International Standard Classification of Occupations (ISCO-88)) voor 1999 het gemiddelde uurloon van werknemers bepaald. Vervolgens zijn de beroepen ingedeeld in drie categorieën: de laagste drie decielen zijn de laagbetaalde, de hoogste drie decielen de hoogbetaalde en de overige de 'middenbetaalde' beroepen (Goos *et al.*, 2011). In de analyse van de werkgelegenheidsontwikkeling zijn naast de werknemers ook de zelfstandigen opgenomen. De beroepen zijn onderverdeeld in vier sectoren, namelijk Landbouw (Landbouw/visserij), Industrie (Delfstoffenwinning, Industrie, Energie en waterleiding en Bouwnijverheid), Commerciële dienstverlening

(Handel, Horeca, Vervoer en communicatie, Financiële instellingen, Zakelijke dienstverlening en in dienst van huishoudens) en niet-commerciële dienstverlening (Openbaar bestuur, Onderwijs, Gezondheids- en welzijnszorg, Cultuur en overige dienstverlening en Internationale gemeenschapsorganen).

RESULTATEN

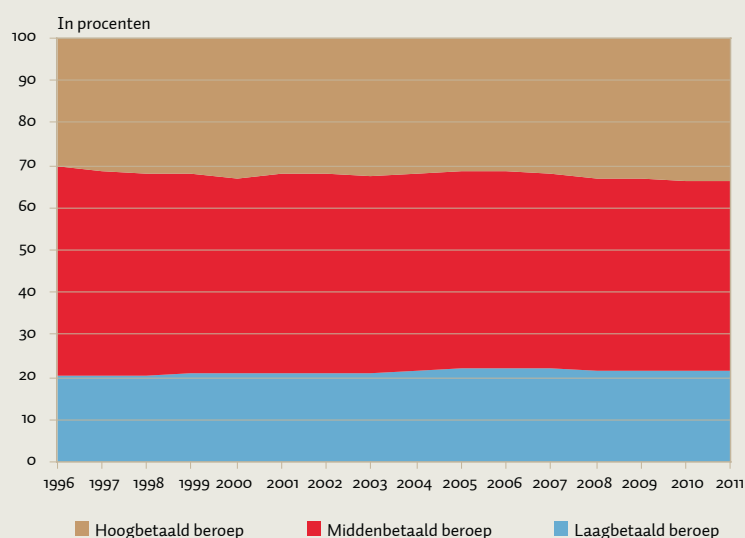
In 1996 was 49,2 procent van de werkenden werkzaam in een middenbetaald beroep. In 2011 was dat 44,6 procent: een daling van 4,6 procentpunten. Het aandeel werkenden met een laagbetaald beroep steeg in die periode van 20,2 tot 21,4 procent en het aandeel werkenden in een hoogbetaald beroep van 30,5 naar 34,0 procent (figuur 1).

Tussen 1996 en 2011 is het aantal werkenden in de landbouw en de industrie met respectievelijk 17,5 en 10,7 procent gedaald. De commerciële en de niet-commerciële dienstverlening groeiden daarentegen, met respectievelijk 22,4 en 33,7 procent. Deze verschuivingen in de sectorale werkgelegenheidsverdeling hebben echter slechts een minimaal effect gehad op de werkgelegenheidsverdeling van laag-, midden- en hoogbetaalde beroepen. Als er binnen sectoren geen veranderingen in de werkgelegenheidsstructuur hadden plaatsgevonden dan zou als gevolg van verschuivingen tussen sectoren (sectoreffect) de werkgelegenheid in de middenbetaalde beroepen met 0,2 procentpunt zijn afgenomen en de werkgelegenheid in de hoogbetaalde beroepen met 0,3 procent zijn toegenomen (tabel 1). Dat betekent dat vooral verschuivingen van de werkgelegenheidsstructuur binnen sectoren een rol hebben gespeeld (beroepseffect). Met name in de commerciële dienstverlening en de industrie was sprake van een sterke daling van het middensegment. In de commerciële dienstverlening daalde de werkgelegenheid in het middensegment van 38,6 tot 31,9 procent, in de industrie van 64 naar 57,3 procent. In de niet-commerciële dienstverlening is het middensegment veel minder afgenomen. Bovendien is in deze sector, in tegenstelling tot in de industrie en commerciële dienstverlening, het aandeel werkenden in laagbetaalde beroepen niet gegroeid maar ongeveer gelijk gebleven.

CONCLUSIE

Uit de werkgelegenheidsontwikkeling in laagbetaalde, middenbetaalde en hoogbetaalde beroepen blijkt dat er in Nederland, evenals in andere westerse landen, sprake is van een toenemende arbeidsmarktpolarisatie. De werkgelegenheid in de middenbetaalde beroepen neemt af terwijl de werkgelegenheid in laag- en hoogbetaalde beroepen toeneemt. Deze ontwikkeling is het sterkst in de commerciële dienstverlening en in de industrie. Vervolgonderzoek is nodig om de oorzaken van de toegenomen arbeidsmarktpolarisatie in Nederland te achterhalen.

Ontwikkeling aandeel hoog-, midden- en laagbetaalde beroepen, 15- tot 64-jarigen, 1996–2011

FIGUUR 1

Bron: CBS

Ontwikkeling in het aandeel werkenden in laag-, midden- en hoogbetaalde beroepen, opgesplitst naar beroep- en sectoreffect, 15- tot 64-jarigen, 1996 en 2011

TABEL 1

In procenten	1996	2011 Alleen sectoreffect	2011 Alleen beroepseffect	2011
Laagbetaald beroep	20,2	20,2	21,5	21,4
Middenbetaald beroep	49,2	49,0	44,6	44,6
Hoogbetaald beroep	30,5	30,8	33,9	34,0

Bron: CBS

LITERATUUR

- Autor, D.H. (2011) The polarization of job opportunities in the U.S. labor market: implications for employment and earnings. *Community Investments*, 23(2), 11–41.
- Autor, D.H. en D. Dorn (2013) The growth of low-skill service jobs and the polarization of the US labor market. *American Economic Review*, 103(5), 1553–1597.
- Autor, D.H., F. Levy en R.J. Murnane (2003) The skill content of recent technological change: an empirical exploration. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 1279–1333.
- Butter, F. den, en E. Mihaylow (2013) Veranderende vaardigheden op de Nederlandse arbeidsmarkt. *ESB*, 98(4670), 618–621.
- Goos, M., A. Manning en A. Salomons (2009) Job polarization in Europe. *American Economic Review: Papers & Proceedings*, 99(2), 58–63.
- Goos, M., A. Manning en A. Salomons (2011) Explaining job polarization: the roles of technology, offshoring and institutions. *CEP Discussion papers*, 1026.